

ПРОГРАМА

для загальноосвітніх навчальних закладів

ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА

(9 – 11 класи)

Укладачі:

Л.М.Масол, Н.Є.Миропольська

Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів
„Художня культура” (9-11 класи).

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Школа, що є осередком національної культури, здатна сприяти як становленню національної ідентичності школярів, так і розумінню ними різноманіття сучасних культур.

Розробка змісту навчальної програми “Художня культура” (9-11 кл.) здійснювалася відповідно до Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти в галузі “Естетична культура”.

Мета вивчення художньої культури в загальноосвітніх навчальних закладах полягає в особистісному художньо-естетичному розвитку учнів, формуванні у них світоглядних орієнтацій і компетенцій у сфері художньої культури, вихованні потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні у процесі опанування цінностями української та зарубіжної культурно-мистецької спадщини.

Курс «Художня культура» покликаний вирішити такі головні завдання:

■ збагачення емоційно-естетичного досвіду учнів, формування культури почуттів, пробудження особистісно-позитивного ставлення до мистецьких цінностей;

■ опанування учнями художньо-практичними вміннями та навичками, формування комплексу художніх компетенцій, що забезпечують здатність керуватися набутими знаннями та вміннями у самостійній діяльності, у процесі самоосвіти;

■ розуміння учнями зв'язків мистецтва з природним, соціальним і культурним середовищем життєдіяльності людини, усвідомлення власної причетності до художніх традицій свого народу з одночасним розумінням особливостей інших національних картин світу.

■ виховання культури міжнаціонального спілкування через вивчення художніх традицій народів різних країн.

Програма ґрунтується на **принципах** цілісності, наступності, системності та варіативності змісту, органічної єдності національних і загальнолюдських цінностей, діалектичної взаємодії культурологічного та антропологічного підходів (“людина в культурі – культура в людині”).

У 9 класі відбувається *узагальнення* мистецьких знань учнів, набутих у 1-8 класах, і втілюється ідея *пропедевтики* культурологічної освіти, що є базовою у старшій профільній школі. Таким чином, забезпечується послідовність і наступність змісту художньо-естетичної освіти. Матеріал 9 класу систематизований відповідно до видової, жанрової та стильової специфіки мистецтва, що є ядром художньої культури.

У старшій школі матеріал структурований за вертикально-горизонтальними координатами: у 10-му класі опановується українська художня культура, а в 11-му класі — зарубіжна художня культура.

Виділення української художньої культури, як окремої частини курсу (10-й клас), зумовлено необхідністю збереження національних пріоритетів освіти. Водночас, для органічного поєднання вітчизняних і загальнолюдських цінностей варто робити акцент не на тому, що роз’єднує, а на тому, що об’єднує різні культури, адже через ціннісний вплив мистецтва ефективніше відбувається і національно-патріотичне, і полікультурне виховання.

У 11-му класі зміст систематизовано за видами мистецтва на матеріалах світових взірців, що не вивчались на предметах гуманітарного циклу у попередніх класах.

Змістове наповнення тем передбачає формування в учнів **ціннісно-сміслових, загальнокультурних, навчально-пізнавальних та інформаційних компетенцій**, що досягається вивченням шедеврів мистецтва різних епох і народів, та **комунікативних, творчо-діяльнісних і самоосвітніх компетенцій**, що передбачає оволодіння досвідом самостійної творчої діяльності, сприймання цієї діяльності як невід’ємної частки свого життя.

Орієнтовні практичні завдання до тем спрямовані на формування потреби у спілкуванні з творами мистецтва, розвиток творчих здібностей учнів та розширення їхнього *внутрішнього* досвіду, наповненого особистісним смислом. Учитель може їх замінювати, але не відходити від контексту теми, що вивчається.

Особливостями організації навчально-виховного процесу є такі позиції:

1. Розуміння мистецтва – це творчий процес співпереживання та інтерпретації, що носить активно діалогічний характер. Саме “*діалог культур*” дає змогу особистості не тільки прилучитися до вітчизняних і загальнолюдських цінностей, а й самовизначитися у світі культури, включитися в її творення, удосконалюючи насамперед власний духовний світ.

2. На уроці має панувати атмосфера святковості, гармонії й доброзичливості, яка сприяла б передачі аури творів мистецтв та викрешувала б іскру емоційної позитивної енергії, яку можна отримати тільки в мистецтві.

3. Педагог має бути комунікативно виразним, аби учні не тільки розуміли, а й позитивно сприймали як мовлення учителя, так і паралінгвістичний контекст мови (доречність жестів, міміки, зовнішній вигляд тощо) та елементарно володіли цим мистецтвом самі.

4. Уроки „Художньої культури” мають розвивати в учнів почуття успіху від власних досягнень у царині мистецької культури, впевненості в спроможності самостійно вирішувати художні завдання.

Резервний час може використовуватися на тематичне оцінювання, регіональний компонент, узагальнення розділу (теми), відвідування виставок, музеїв тощо.

Х У Д О Ж Н Я К У Л Ь Т У Р А

9 клас

(35 год. (1 год. на тиждень), 4 год. – резервний час)

<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</i>
<p style="text-align: center;">РОЗДІЛ І. МИСТЕЦТВО В ПРОСТОРИ КУЛЬТУРИ (14 год.)</p> <p style="text-align: center;">Тема 1. Види і мова мистецтв (1год.)</p> <p>Види мистецтва та специфіка їх художньо-образної мови. Просторові, часові та просторово-часові (синтетичні) види мистецтв. Поняття “образ” у мистецтві. Світ людини й образ світу у мистецьких шедеврах. Мистецтво – основа художньої культури.</p> <p><u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Створити плакат або кросворд “Види мистецтва” (робота в групах).</p> <p style="text-align: center;">Тема 2. Візуальні мистецтва (4 год.)</p> <p style="text-align: center;">Архітектура. Види, художні засоби.</p> <p>Скульптура. Об’ємно-просторова пластична мова (кругла скульптура, рельєф).</p> <p>Графіка. Художні засоби (лінія, пляма, контур). Види: оригінальна, тиражна, промислова.</p> <p>Живопис. Художні засоби. Основи кольорознавства. Види: монументальний, станковий. Жанри: пейзаж (сільський, архітектурний, марина), портрет, натюрморт; анімалістичний, історичний, міфологічний, біблійний, батальний, побутовий.</p>	<p style="text-align: center;">Учень називає</p> <p>найвидатніших митців світу та їхні твори;</p> <p style="text-align: center;">розпізнає види і жанри мистецтва;</p> <p style="text-align: center;">описує засоби художньо-образного відображення духовного світу людини в різних видах мистецтва;</p> <p style="text-align: center;">характеризує художньо-образний зміст творів; основні художньо-мовні засоби мистецтва (візуального, музичного, хореографічного, театрального, екранних);</p> <p style="text-align: center;">пояснює роль мистецтва у житті, зміст понять (у межах програми);</p> <p style="text-align: center;">наводить приклади відомих музеїв і галерей</p>

<p>Декоративно-ужиткове мистецтво.</p> <p>Різновиди: вишивка, ткацтво, килимарство, гончарство, іграшка, художня обробка металу, дерева, шкіри, вироби з бісеру. Український костюм. Костюми народів світу.</p> <p>Художня фотографія.</p> <p>Комп'ютерна графіка. Художні можливості та застосування в культурі.</p> <p><u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Замальовки фрагментів архітектурних споруд різних епох.</p> <p>Створення скульптури малих форм (ліплення, паперопластика,) або зразка народної іграшки (з костюмом, прикрасами).</p> <p>Виконання графічних та живописних робіт у різних жанрах (індивідуальна робота) або декоративної композиції – панно для шкільного інтер'єру (колективна робота).</p> <p>Тема 3. Жанрова палітра музичного мистецтва (3 год.)</p> <p>Музика вокальна, інструментальна, театральна. Музичні жанри і форми – вокальні (пісня, романс, гімн), хорові (кантата, ораторія), камерно-інструментальні (соната, сюїта, квартет тощо), симфонічні (симфонія, увертюра, концерт), музично-театральні (опера, балет, оперета, мюзикл). Напрями музики масових жанрів (джаз, диско, поп, рок).</p> <p><u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Спів пісень. Інтерпретація прослуханих музичних творів,</p>	<p>світу;</p> <p>формулює власні враження, отримані під час спілкування з мистецтвом;</p> <p>порівнює художні засоби візуального, музичного, хореографічного, театрального мистецтва, кіномистецтва;</p> <p>аналізує та інтерпретує художні твори за змістом та мовними засобами;</p> <p>оцінює значущість різновидів мистецтва для сучасної людини;</p> <p>аргументує оцінні судження щодо ролі мистецтва у власному житті;</p> <p>використовує спеціальну мистецьку термінологію, набуті знання у процесі художньо-творчої самореалізації;</p> <p>показує на карті пам'ятні місця рідного</p>
--	--

<p>визначення образного змісту, жанру, форми.</p> <p>Порівняння звучання музичних інструментів різних народів світу, визначення спільних і відмінних рис.</p> <p>Запис музичних творів для шкільної фонотеки (за жанрами, напрямками).</p> <p>Тема 4. Театр як синтез мистецтв (2 год.)</p> <p>Основні елементи художньо-образної мови театрального мистецтва. Театральні професії (актор, режисер та ін.).</p> <p>Хореографія – вид сценічного мистецтва.</p> <p><u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Створення ляльок до театральної вистави (рукавичних, маріонеток, вертепних) або театральних масок – грецької, японської, африканської, слов'янської (колективна робота).</p> <p>Створення ескізу театральної афіші, костюмів театральних героїв (робота в групах).</p> <p>Тема 5. Екранні мистецтва (3 год.)</p> <p>Екранні мистецтва: кіно, відео. Телебачення як мистецтво і засіб комунікації. Художні засоби кінематографу. Видатні режисери світового кіно. Види кіно: ігрове, анімаційне, документальне. Жанри кінематографу. Відеокліп.</p> <p><u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Перегляд фільмів (за телепрограмою тижня), визначення видів і жанрів кіно.</p> <p>Скласти каталог відеотеки “Мистецтво країн</p>	<p>краю, пов'язані з розвитком мистецтва і культури;</p> <p>уміє толерантно вести дискусію з питань мистецтва (візуального, музичного, хореографічного, театрального, кіномистецтва);</p> <p>знаходити інформацію для збагачення знань із різних видів мистецтва, для художньої самоосвіти.</p>
--	--

<p>світу” (колективна робота).</p> <p>Тема 6. Поліхудожній образ світу (1 год.)</p> <p>Самооцінка знань з мистецтва у формі тестування.</p> <p><u>Орієнтовне практичне завдання:</u> Розробка і виконання тестових завдань (як варіант – комп’ютерних) для самооцінки і взаємооцінки знань із різних видів мистецтва (робота в парах).</p> <p>Узагальнення (2год.)</p>	
<p>РОЗДІЛ II. ОСНОВИ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ (17год.)</p> <p>Тема 1. Художня культура як духовне явище (2 год.)</p> <p>Загальне уявлення про культуру та її роль у суспільстві. Збереження національної культурної спадщини. Художня культура народна і професійна взаємодія, духовна і світська культура.</p> <p><u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Порівняти зразки народної і професійної художньої культури, знайти ознаки взаємодії.</p> <p>Тема 2. Художня культура і світ людини (2год.)</p> <p>Культура і людина в сучасному світі. Відображення емоцій і почуттів, думок і мрій людини у цінностях художньої культури. Художня культура як засіб самопізнання і творчої самореалізації особистості.</p> <p><u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Порівняти</p>	<p>Учень називає основні художні стилі і напрями;</p> <p>розпізнає зразки народної і професійної, світської і сакральної, (у межах програми);</p> <p>спостерігає за особливостями розвитку художньої культури рідного краю;</p> <p>характеризує особливості художніх стилів і напрямів;</p> <p>пояснює значення художньої культури в розвитку людства, сенс понять “діалог культур”, “духовна культура”, “масова культура”, “полікультурний”;</p>

засоби вираження внутрішнього світу людини у різних видах мистецтва.

Виразити власні думки і почуття у реалістичній або абстрактній композиції (вид мистецтва і техніка – за вибором).

Тема 3. Художні напрями та стилі (6 год.)

Періодизація розвитку художньої культури. Поняття: “стиль епохи”, “національний стиль”, “індивідуальний стиль митця”. Великі європейські стилі: античність, готика, Ренесанс, бароко, класицизм, романтизм, реалізм, імпресіонізм тощо. Художні напрями мистецтва ХХ ст.: від модернізму до постмодернізму. Особливості культур Заходу і Сходу.

Орієнтовні практичні завдання: Порівняння відомих архітектурних пам’яток світу, музичних і живописних творів різних художніх напрямів.

Створення графічних і живописних композицій у різних художніх стилях і техніках, зокрема в українському народному стилі (Петриківка) і “у східному стилі” (“Птахи і квіти”).

Тема 4. Художня культура і середовище (2 год.)

Форми збереження культурної спадщини (бібліотеки, музеї, театри, галереї тощо). Провідні художні музеї світу (Лувр, Прадо, Дрезденська галерея, Ермітаж тощо). Дизайн і реклама – складові художньої культури. Роль засобів масової інформації у поширенні мистецьких цінностей.

наводить приклади взаємодії народної і професійної художньої культури;

формулює власні враження, отримані під час спілкування з шедеврами української та зарубіжної художньої культури, зразками мистецтва рідного краю;

порівнює твори різних національних і авторських стилів, фольклор народів світу;

класифікує твори мистецтва за художніми напрямиами;

аналізує та інтерпретує художній зміст творів мистецтва;

оцінює значущість мистецтва в діалозі культур; роль ЗМІ у поширенні мистецьких цінностей;

аргументує оцінні судження щодо ролі художньої спадщини в житті людини та

<p><u>Орієнтовні практичні завдання:</u></p> <p>Проаналізувати мистецькі передачі радіо і телебачення, написати критичний відгук.</p> <p>Створити проект реклами промислового виробу для школи (форма, обладнання кабінету, меблі).</p> <p>Здійснити віртуальну подорож “Провідні музеї світу”.</p> <p>Тема 5. Художня культура рідного краю (3 год.)</p> <p>Пам’ятки культури і мистецтва рідного краю. Культурно-мистецькі заклади, (театри, музеї, концертні зали тощо). Пам’ятні місця краю, пов’язані з життям і творчістю відомих митців. Регіональні центри народних промислів і ремесел. Етнорегіональний фольклор (музичний, танцювальний).</p> <p><u>Орієнтовні практичні завдання:</u></p> <p>Виконання композиції “Вулиця, якою я йду до школи” або створення зразка декоративно-ужиткового мистецтва з урахуванням регіональних традицій української культури.</p> <p>Записати зразки музичного фольклору, поширені у регіоні.</p> <p>Скласти карту туристичного маршруту “Пам’ятки художньої культури рідного краю” (колективна робота).</p> <p>Тема 6. Полікультурний образ світу (2 год.)</p> <p>Поняття “художня картина світу”, “художній образ світу”. Полікультурність суспільства сучасної доби.</p>	<p>суспільства;</p> <p>використовує спеціальну термінологію, набуті знання у процесі художньо-творчої діяльності;</p> <p>показує на карті місцезнаходження найвизначніших пам’яток української та зарубіжної художньої культури;</p> <p>уміє толерантно вести дискусію з питань культури, знаходити джерела для художньої самоосвіти.</p>
---	--

Орієнтовні практичні завдання: Порівняти особливості музично-танцювального фольклору і національних костюмів різних народів світу, зокрема тих, що проживають в Україні (українців, поляків, угорців, кримських татар тощо).

Узагальнення (2 год.)